

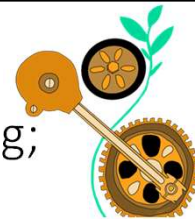
Hannah Arendt De menselijke conditie-2

Petra Bolhuis 2025
www.maieutiek.nl

1

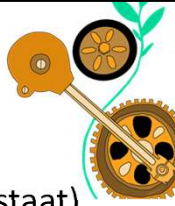
Vorige week de eerste driedeling;

Arbeid, werk en handelen

2

De mens een maatschappelijk of politiek dier

- Arendt begint heel expliciet bij de polis (stadstaat) in de Griekse klassieke wereld, dáár ligt voor haar de wortel van de (westerse) filosofie.
- Haar vraag is: 'Waar begint de positie van de mens als menswaardig wezen een rol te spelen?'
- Arendt ziet: De mens is een wezen in een maatschappij; altijd en overal- ook als kluizenaar- is de werkelijkheid van een mens vol van de aanwezigheid van andere mensen.

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

3

3

Het verschil met de rest van de natuur? (28/29)

- Een mens alleen, arbeidend, is een *animal laborans*.
- Een mens die iets maakt heeft ook anderen nodig om *homo faber* te zijn.
- Het handelen is voorbehouden aan de mens dat maakt de mens *Zöon plotikon* of '*societas*'.

Maar dat 'Societas' moet je verder uitwerken om het te onderscheiden van het groepsleven van dieren. Anders is het een beperking die inherent is aan de biologie. Arendt vindt de *bios politikos* typisch menselijk: het is én sociaal én individueel.

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

4

4

Waarom dat onderscheid?

- De opvatting van vrijheid die bij deze zienswijze hoort, is tot op de dag van vandaag bepalend voor hoe mensen over zichzelf denken.
- Er is de gebondenheid aan de natuur en er is de wereld die daar (even) los van kan komen. De natuur is gegeven* en onvrij.
- De mens in de politiek, zoals Arendt dat bedoelt, is los van de noodzaak, kan keuzes maken die gaan over het goede leven. De mens is daar los van het overleven, nut en noodzaak. Zij kan daar individu zijn en loskomen van de hiërarchie die haar rol bepaalt.

*"What man is may be implied in his **given** conditions, but it can never be deduced from them..."

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

5

5

Woorden en handelen en denken

- Woorden -in de vorm van het spreken van 'grote woorden'- zijn al vóór de polis aanwezig. Taal pareert wat de goden de mensen aandoen.
- 'De macht van het woord' slaat hier niet op méér macht dan in de hiërarchie van de polis, maar op het bezigen van taal in een domein waar alleen het woord telt en niet het geweld.(31/32)
- Het gaat hier over spreken en handelen. Denken volgt daar (wellicht) op.

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

6

6

De relatie polis en privé-domein

- Arendt laat zien dat ook een deel van het leven van de vrije mannen zich afspeelt in het privé-domein.
- Vandaag de dag gaat het over de grenzen van de invloed van de politiek op de privésfeer.
- Toen was bezit voorwaardelijk om vrij man te kunnen zijn(zie 'zorg voor het zelf' bij Foucault).
- De politiek is er in de klassieke wereld niet ten bate van de privésfeer, maar omgekeerd: zonder privébezit bestaat er geen vrije man.

Maieutiek_menselijke conditie_2025-nj

7

7

De nationale staat als huishouden

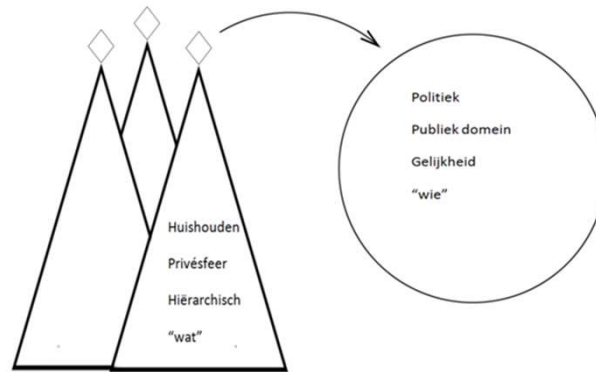
- Waar er in de klassieke wereld huishoudens waren die gingen samenwerken in strijd en handel, ontstaat er in de loop van de geschiedenis een nationale staat die de vorm krijgt van een groot huishouden. Denk aan 'de bv Nederland'.
- Voor Arendt is deze verwarring van domeinen van groot belang voor het verlies van de menselijke conditie. Deze is bij haar heel specifiek. We moeten dan denken aan zoiets als 'de menselijke waardigheid'. Een uitleg a.h.v plaatjes :

Maieutiek_menselijke conditie_2025-nj

8

8

Huishoudens en vrije mannen

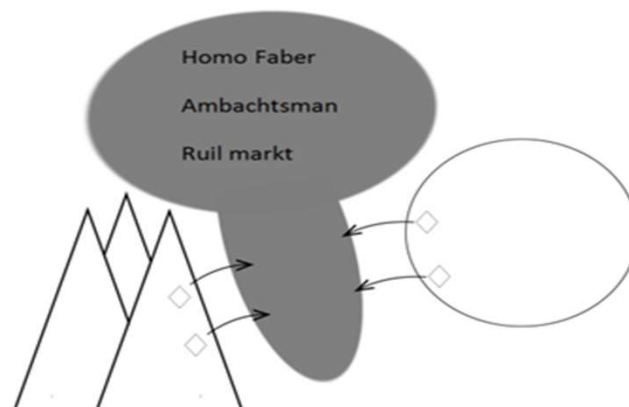

Maieutiek_menselijke conditie_2025-nj

9

9

Huishoudens en vrije mannen en markt

Maieutiek_menselijke conditie_2025-nj

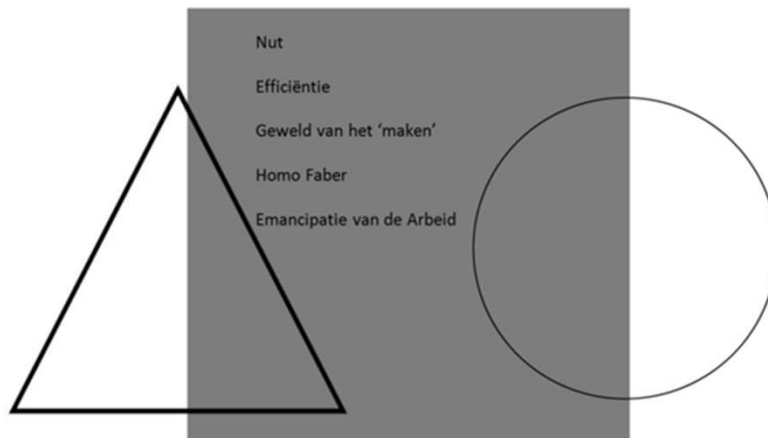
10

10

Het maatschappelijk domein

Overwoekering door het Maatschappelijk Domein

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

11

11

De gelijkheid als uitzondering op de natuur

- De gelijkheid is hier dus een menselijke uitvinding in de klassieke wereld.
- Er kan dus geen 'natuurtoestand van vrijheid en gelijkheid' zijn in de privésfeer die verdedigd moet worden tegen de politiek. Vrijheid en gelijkheid zijn verworvenheden.
- Twee consequenties;
 - Iedereen heeft een binding met de privésfeer.
 - Wie zich los kan maken (vrije mannen) heeft de verantwoordelijkheid om vrijheid en gelijkheid hoog te houden in de polis en ook in zichzelf.

Maieutiek_menselijke conditie_ 2025-nj

12

12